

Utrikesutskottets betänkande

1979/80:19

med anledning av propositionen 1979/80:100, bilaga 6, i vad avser vissa anslag m. m. för budgetåret 1980/81 inom utrikesdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

I betänkandet behandlas regeringens framställning i budgetpropositionen 1979/80:100, bilaga 6 (utrikesdepartementet) avseende anslagsbehov m. m. under littera A (Utrikesdepartementet m. m.), B (Bidrag till vissa internationella organisationer), D (Information om Sverige i utlandet) och E (Diverse).

Utrikesdepartementet m. m.

1. Utrikesförvaltningen m. fl. anslag (A 1–A 12)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vid punkterna A 1–A 12 och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1980/81 anvisar

1. till *Utrikesförvaltningen* ett förslagsanslag av 497 610 000 kr.,
 2. till *Utlandstjänstemännens representation* ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.,
 3. till *Inköp, uppförande och istandsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen* ett reservationsanslag av 14 500 000 kr.,
 4. till *Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat* ett reservationsanslag av 12 155 000 kr.,
 5. till *Kursdifferenser* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
 6. till *Ersättning åt olönade konsuler* ett förslagsanslag av 4 250 000 kr.,
 7. till *Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation* ett förslagsanslag av 21 325 000 kr.,
 8. till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* ett förslagsanslag av 200 000 kr.,
 9. till *Kommittéer m. m.* ett reservationsanslag av 1 100 000 kr.,
 10. till *Extra utgifter* ett reservationsanslag av 380 000 kr.,
 11. till *Kostnader för officiella besök m. m.* ett förslagsanslag av 3 500 000 kr.,
 12. till *Lån till personal inom utrikesförvaltningen m. m.* ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.,
- samt att riksdagen

13. bemyndigar regeringen att besluta om byggnadsarbete m. m. inom de kostnadsramar som förordats under avsnittet A 3 i propositionen.

Bidrag till vissa internationella organisationer

2. Förenta Nationerna m. fl. anslag (B 1–B 5)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vid punkterna B 1–B 5 och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1980/81 anvisar

1. till *Förenta Nationerna* ett förslagsanslag av 42 600 000 kr.,
2. till *Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)* ett förslagsanslag av 19 500 000 kr.,
3. till *Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)* ett förslagsanslag av 7 400 000 kr.,
4. till *Europarådet* ett förslagsanslag av 10 100 000 kr.,
5. till *Övriga internationella organisationer m. m.* ett förslagsanslag av 640 000 kr.

Information om Sverige i utlandet

3. Svenska institutet (D 1)

Propositionen

Som en följd av riksdagens ställningstagande till regeringens proposition om informations- och kulturutbytet med utlandet har Svenska institutet för innevarande budgetår tillförts ökade resurser för sin verksamhet (prop. 1978/79:147, UU 1978/79:31). Mot denna bakgrund och med hänsyn till det ansträngda budgetläget förordar regeringen inte någon volymmässig ökning av anslaget till Svenska institutet.

I propositionen föreslås att 28 880 000 kr. anslås till Svenska institutets verksamhet budgetåret 1980/81, vilket innebär ett pris- och löneomräkningspåslag om 1 930 000 kr.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

dels motionen 1979/80:808 av Helge Hagberg m. fl. (s), vari föreslås

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts angående behovet av utökade stipendiemedel för studerande vid Manchesterskolan,

dels motionen 1979/80:1126 av Sture Ericson och Doris Håvik (båda s), vari hemställs

att riksdagen som sin mening uttalar att Svenska institutet inom ramen för

det av regeringen föreslagna anslaget (Utrikesdepartementet D 1) bör verka för att svenskundervisningen vid Harvard kan fortsätta även i framtiden.

Utskottet

I texten till motionen 808 föreslås att stipendiemedel för svenska deltagare i den nordiska folkhögskolekursen i Manchester ställs till förfogande i den omfattning som Svenska institutet föreslagit i sin anslagsframställning.

Antalet svenska deltagare i folkhögskolekursen i Manchester har på grund av kostnadsutvecklingen successivt sjunkit från 12 till ca 6. Av det skälet föreslår Svenska institutet i sin anslagsframställning en ökning av budgeten för ändamålet från 50 000 till 110 000 kr., vilket skulle förslå till 10 stipendiater.

Som framgår av budgetpropositionen beviljades Svenska institutet en betydande anslagsökning när förra årets riksmöte antog propositionen om informations- och kulturutbyte med utlandet. Då uppdrogs också vissa allmänna riktlinjer och prioriteringar för institutets verksamhet. I årets budgetproposition föreslås en höjning av institutets anslag som motsvaras av pris- och löneomräkning. Regeringen har i propositionen inte tagit närmare ställning till institutets utnyttjande av tillgängliga medel.

Utskottet ansluter sig till den bedömning regeringen gjort i propositionen vad avser anslag till Svenska institutet. Motionen 808 avstyrks följaktligen.

I motionen 1126 föreslås att regeringen bör verka för att svenskundervisningen vid Harvard kan fortsätta.

Svenska institutet samarbetar med över 400 institutioner världen över, där undervisning i svenska bedrivs. Hälften av dessa är på universitetsnivå. Stödet åt svenskundervisningen vid dessa institutioner utgår endast i form av verksamhetsstöd såsom rese- och expensbidrag till lärare i svenska, gåvoprenumerationer, bokgåvor, kurser i Sverige m. m. Bidrag till lärarlöner utgår emellertid i princip inte, vilket motionärerna också framhåller.

I USA erhåller ca 50 högre läroanstalter verksamhetsstöd för svenskundervisningen i de former som angivits ovan. I inget fall utgår något lönebidrag.

Utskottet finner inte skäl att i detta fall frångå principen att lönebidrag inte skall utgå vid stöd för svenskundervisning utomlands.

Som motionärerna påpekar har skandinaviska institutionen vid Harvard upphört som självständig institution. Professuren i skandinaviska språk har dragits in. Frågan gäller således inte enbart en lärartjänst i svenska språket.

Enligt vad utskottet inhämtat är institutet emellertid berett att ge ett utökat verksamhetsstöd åt undervisningen i svenska i Harvard om universitetets ledning begär det.

Med hänvisning till det ovan anförda avstyrker utskottet motionen 1126.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1979/80:100 till *Svenska institutet* för budgetåret 1980/81 anvisar ett reservationsanslag av 28 880 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1979/80:808.
3. att riksdagen avslår motionen 1979/80:1126.

4. Sveriges Radios programverksamhet för utlandet (D 2)

Propositionen

I sin anslagsframställning pekar Sveriges Radio på de svårigheter som nuvarande anslagskonstruktion innebär när det gäller att under löpande budgetår få täckning för kostnadsutvecklingen. För att undanröja detta problem föreslår regeringen att utlandsprogrammet inom Sveriges Radio budgetåret 1980/81 anvisas ett reservationsanslag av samma slag som gäller för utbildningsradion. Därigenom bör utlandsprogrammets budgetplanering kunna underlättas väsentligt.

För nästkommande budgetår föreslås i propositionen att utlandsprogrammet anvisas 23 884 000 kr.

Utskottet

Utskottet, som inte har någon erinran mot propositionens förslag vid punkten D 2, hemställer

att riksdagen till *Sveriges Radios programverksamhet för utlandet* anvisar ett reservationsanslag av 23 884 000 kr.

Motion

Till detta avsnitt har även hänförts motionen 1979/80:1132 av Gertrud Sigurdsen m. fl. (s) om Sveriges Radios utlandsprogram. Denna motion, som inte innehåller något anslagsyrkande, kommer utskottet att behandla senare.

5. Övrig information om Sverige i utlandet (D 3)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vid punkten D 3 och hemställer att riksdagen till *Övrig information om Sverige i utlandet* för budgetåret 1980/81 anvisar ett reservationsanslag av 8 330 000 kr.

Diverse

6. Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. fl. anslag (E 1–E 2)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vid punkterna E 1–E 2 och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1980/81 anvisar

1. till *Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m.* ett förslagsanslag av 3 100 000 kr.,
2. till *Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater* ett reservationsanslag av 35 000 kr.

7. Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor (E 3)

Propositionen

Under denna post föreslås bidrag till Utrikespolitiska institutet, Svenska FN-förbundet, Svenska UNICEF-kommittén, Svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, Svenska freds- och skiljedomsföreningen, Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund, Svenska sektionen av Amnesty International, Kristna freds rörelsen och ett institut för Europainformation.

För dessa organisationer föreslås ett anslag om sammanlagt 4 384 000 kr., en uppräknig med 434 000 kr. från föregående budgetår. Större delen av anslaget belöper sig på Utrikespolitiska institutet och FN-förbundet.

Kristna freds rörelsen är en ideell fredsorganisation med ca 1 200 medlemmar. Den bedriver informationsverksamhet rörande bl. a. frågor om fred, nedrustning och internationellt samarbete. Organisationen har inte tidigare erhållit reguljärt bidrag av anslaget E 3 och föreslås för budgetåret erhålla 20 000 kr.

Institutet för Europainformation baserar sig på ett initiativ som tagits av fyra organisationer – Kooperativa förbundet, Landsorganisationen, Sveriges industriförbund och Tjänstemännens centralorganisation. Europainstitutet skall inrikta sin verksamhet på information om utvecklingen inom skilda områden i Europa. Huvudman skall bli Utrikespolitiska samfundet, som även är huvudman för Utrikespolitiska institutet. I propositionen föreslås ett anslag på 100 000 kr. till denna nya organisation. Det förutsätts att övriga intressenter tillsammans skall bidra med ett ungefär lika stort belopp.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

dels motionen 1979/80:415 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandet 7, vari

föreslås att riksdagen beslutar

7. att till propositionen 1979/80:100, bil. 6, under en ny punkt E 6 Bidrag för information om internationell nedrustning och fred anvisa ett reservationsanslag om 10 000 000 kr.,

dels motionen 1979/80:1129 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställs

att riksdagen till Bidrag till information om internationell nedrustning (Utrikesdepartementet) för budgetåret 1980/81 anvisar ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.,

dels motionen 1979/80:1621 av Sture Korpås m. fl. (c), yrkandet 4, vari hemställs

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande stöd till folkrörelserna för internationell verksamhet.

Utskottet

Såväl i motionen 415 som i motionen 1129 föreslås att ett särskilt fristående anslag för information om internationell nedrustning inrättas vid sidan om anslaget E 3. I motionen 415 föreslås att 10 000 000 kr. anvisas för detta ändamål. I motionen 1129 heter det att det föreslagna anslaget stegvis bör byggas upp till ett belopp motsvarande en promille av militärutgifterna och att regeringen för nästkommande budgetår anvisar 4 000 000 kr.

Utskottet behandlade i sitt fjolårsbetänkande UU 1978/79:26 ett yrkande av samma lydelse som det i motionen 1129. Utskottet fann det naturligt att informationen om nedrustningsfrågorna ges en framträdande plats i det utrikespolitiska informationsarbetet. Flera av de organisationer som erhåller bidrag från det ordinarie E 3-anslaget ägnar sin informationsverksamhet åt just nedrustningsfrågor. Budgetåret 1978/79 gav därutöver UD särskilda bidrag till ett antal organisationer och folkrörelser med informationsuppgifter på nedrustningsområdet.

Utskottet bedömde det emellertid som orealistiskt att i ett slag finna effektiv användning för ett så stort anslag enbart för nedrustningsinformation som föreslogs i yrkandet. De organisationer som skulle kunna komma i fråga för bidrag har i regel knappa administrativa resurser.

Utskottet konstaterade i sitt betänkande även att det fanns ett uppenbart samband mellan folkrörelsernas roll i nedrustningsinformationen och den bl. a. av biståndspolitiska utredningen framförda tanken på att inrätta en allmän beredning för information i internationella frågor. Eftersom regeringen inte hade tagit ställning i denna fråga avstyrkte utskottet det då aktuella yrkandet. Samtidigt ansåg utskottet i sitt fjolårsbetänkande att en rad skäl talade för inrättandet av en dylik beredning.

Enligt utskottets mening måste emellertid de berörda folkrörelsernas och organisationernas egen uppfattning vara avgörande när deras roll i informationen kring nedrustningsarbetet utformas.

Som utskottet påpekade i förra årets betänkande (UU 1978/79:26) har inom kommundepartementet ett utredningsarbete rörande folkrörelsernas internationella verksamhet bedrivits. Detta utredningsarbete, som nu avslutats, har avsatt två betänkanden rubricerade Bidrag till folkrörelser (SOU 1979:60) och Folkrörelsernas internationella arbete (Ds Kn 1979:7). Båda har remitterats för yttrande till berörda myndigheter och organisationer. När remissinstansernas svar föreligger torde förutsättningar finnas för regeringen att bedöma såväl behovet av en allmän informationsberedning som möjligheterna att stärka folkrörelsernas roll i nedrustningsarbetet.

Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrks motionen 1129 och yrkandet 7 i motionen 415.

I motionen 1621, yrkandet 4, hemställs att regeringen ges till känna vad som anförts i motionen beträffande stöd till folkrörelserna för internationell verksamhet. I motionstexten sägs att en av förutsättningarna för att våra nedrustningssträvanden skall få tyngd i internationella sammanhang är just den breda förankringen. Folkrörelsernas insatser spelar en avgörande roll för att informera och engagera såväl de egna medlemmarna som en bredare allmänhet. Det är nödvändigt att folkrörelsernas behov av informationsmaterial på detta område tillgodoses på ett tillfredsställande sätt och att rustningsbegränsningar och sambandet mellan rustning och utveckling prioriteras när regeringen tar ställning till hur stödet till folkrörelserna för deras internationella verksamhet skall utformas, heter det vidare i motionen.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att folkrörelserna har en betydelsefull uppgift i nedrustningssträvandena och det internationella fredsarbetet. Det utredningsarbete som redovisats i det föregående är ett uttryck för den vikt som folkrörelserna tillmäts i detta sammanhang. Utskottet utgår från att synpunkter av det slag som avses i motionens yrkande 4 beaktas av regeringen i dess fortsatta överväganden om folkrörelsernas roll i det internationella arbetet. Utskottet får därmed anse motionen 1621 besvarad i denna del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1979/80:415, yrkandet 7, och motionen 1979/80:1129 angående ett nytt anslag för bidrag till information om internationell nedrustning,
2. att riksdagen förklarar motionen 1979/80:1621, yrkandet 4, besvarad med vad utskottet anför,
3. att riksdagen med bifall till propositionen 1979/80:100 till *Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor* för budgetåret 1980/81 anvisar ett anslag av 4 384 000 kr.

8. Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (E 4)

Propositionen

I propositionen föreslås ett anslag nästa budgetår till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) av 9 880 000 kr. Det är en ökning med 2 450 000 kr., varav 1 700 000 kr. utgör kostnader för flyttning av SIPRI till nya lokaler och återstoden pris- och löneomräkning.

Föredraganden anmäler även i propositionen att utredningen om SIPRI:s organisation och verksamhetsformer nu avslutat sitt arbete. En särskild proposition avseende formerna för SIPRI:s framtida verksamhet kommer att föreläggas riksdagen.

Motion

Utskottet behandlar i detta sammanhang motionen 1979/80:415 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandet 6, vari föreslås att riksdagen beslutar

6. att till proposition 1979/80:100, bil. 6, punkten E 4 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut för budgetåret 1980/81 anvisa ett med 370 000 kr. till 10 250 000 kr. förhöjt belopp.

Utskottet

Utskottet tillstyrkte under förra riksmötet ett i motionen 1978/79:588 av Olof Palme m. fl. (s) framställt yrkande om en höjning av anslaget till SIPRI med 400 000 kr. i förhållande till budgetpropositionens förslag, vilket beredde institutet möjlighet till en reell höjning av ambitionsnivån.

Mot bakgrund av årets budgetläge och föregående års anslagshöjning finner utskottet inte anledning att ånyo föreslå en höjning av SIPRI:s anslag utöver det i budgetpropositionen förordade beloppet. Utskottet avstyrker således motionen 1979/80:415 i vad avser yrkandet 6.

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på motionen 1979/80:415, yrkandet 6, bifaller propositionen 1979/80:100 och till *Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut* för budgetåret 1980/81 anvisar ett reservationsanslag av 9 880 000 kr.

9. Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll (E 5)

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen till Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll anvisar 8 004 000 kr., vilket är en höjning med 2 834 000 kr. från innevarande budgetår.

Anslaget disponeras av Försvarets forskningsanstalt (FOA). Av den

föreslagna anslagshöjningen utgör 384 000 kr. uppräknig för pris- och lönestegringar och 1 300 000 kr. uppräknig för vissa administrationskostnader m. m. för den verksamhet som FOA bedriver för utrikesdepartementets räkning. Ifrågakvarande kostnader har hittills täckts med medel som anvisats över fjärde huvudtitelns förslagsanslag F 5. Gemensam försvarsforskning. Regeringen föreslår att dessa kostnader fr. o. m. nästkommande budgetår belastar anslaget III E 5. I budgetpropositionens bilaga 7 föreslås att anslaget IV F 5. Gemensam försvarsforskning minskas med motsvarande belopp för 1980/81.

Återstoden av höjningen utgör en reell förstärkning av FOA:s forskningskapacitet på nedrustnings- och vapenkontrollområdet.

Vetenskaplig och teknologisk kompetens är en grundförutsättning för ett trovärdigt svenskt agerande i internationella förhandlingar om nedrustning och vapenkontroll, heter det i propositionen. För att stärka FOA:s möjligheter att följa utvecklingen bl. a. på det kärnvapentekniska området beräknar regeringen en reell förstärkning av FOA:s internprogram T 3 med 835 000 kr.

Även FOA:s verksamhet avseende seismisk övervakning och Hagforsstationens verksamhet föreslås få en förstärkning genom att anslaget till programmen T 1 och T 2 höjs med sammanlagt 315 000 kr.

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vid punkten E 5 och hemställer att riksdagen till *Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll* för budgetåret 1980/81 anvisar ett förslagsanslag av 8 004 000 kr.

Stockholm den 19 februari 1980

På utrikesutskottets vägnar
ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Gertrud Sigurdsen (s), Torsten Bengtson (c), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Ingrid Sundberg (m), Mats Hellström (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Per-Olof Strindberg (m), Jan Bergqvist (s), Sture Korpås (c), Carl Lidbom (s), Björn Molin (fp) och Axel Andersson (s).

Reservationer

Gertrud Sigurdsen, Sture Palm, Mats Hellström, Sture Ericson, Jan Bergqvist, Carl Lidbom och Axel Andersson (alla's) har avgivit följande två reservationer under punkten 7 (Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor):

1. Bidrag till information om internationell nedrustning

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet behandlade" och på s. 7 slutar med "i motionen 415." bort ha följande lydelse:

Som utskottet påpekade i förra årets betänkande UU 1978/79:26 har inom kommundepartementet ett utredningsarbete rörande folkrörelsernas internationella verksamhet bedrivits. Detta utredningsarbete, som nu avslutats, har avsatt två betänkanden rubricerade Bidrag till folkrörelser (SOU 1979:60) och Folkrörelsernas internationella arbete (Ds Kn 1979:7). Båda har remitterats för yttrande till berörda myndigheter och organisationer. Utskottet förutsätter att detta utredningsarbete så småningom resulterar i förslag från regeringen. Det bör dock inte få lägga hinder i vägen för omedelbara insatser för en synnerligen angelägen förstärkning av informationen kring nedrustningsfrågorna.

Ett brett och aktivt folkligt engagemang i nedrustningsfrågorna är en viktig förutsättning för effektiva svenska insatser vid de internationella nedrustningsförhandlingarna. Våra stora folkrörelser och andra ideella organisationer kan inom vårt land och internationellt göra betydelsefulla insatser i ett sådant informationsarbete. För att stödja en sådan verksamhet krävs en bättre statlig samordning av den allmänna utrikespolitiska informationsverksamheten med särskild inriktning på nedrustningsproblematiken.

Även om några av de organisationer som engagerat sig i informationsarbete kring nedrustningsfrågorna erhåller visst statsstöd via UD-anslaget E 3 är denna verksamhet av synnerligen blygsam omfattning. En breddning av informationen förutsätter att de stora folkrörelserna deltar. De fackliga organisationerna, kooperationen, de religiösa samfundet och de till dessa knutna studieförbunden bör stimuleras att ägna nedrustningsfrågorna större intresse.

Omfattningen av det statliga organisationsstödet i dessa frågor bör stegvis byggas upp till ett belopp motsvarande en promille av militärutgifterna. Ett särskilt anslag bör enligt utskottets mening i detta syfte föras upp på UD:s huvudtitel, förslagsvis benämnt *Bidrag till information om internationell nedrustning*.

För att få en effektiv användning av informationsresurserna inom folkrörelserna krävs en god planering av kampanjer och andra aktiviteter.

Det kan därför vara rimligt att steget mot ett promilleanslag tas i etapper under två eller tre budgetår. Mot bakgrund av det ovan anförda tillstyrker utskottet motionen 1129. I konsekvens härmed avstyrks yrkandet 7 i motionen 415.

dels att utskottets hemställer i momentet 1 (s. 7) bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1129 och med avslag på motionen 1979/80:415, yrkandet 7, till *Bidrag till information om internationell nedrustning* för budgetåret 1980/81 anvisar ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

2. Stöd till folkrörelserna för internationell verksamhet

Reservanterna anser vidare

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet utgår från att synpunkter" och slutar med "besvarad i denna del." bort ha följande lydelse:

Utskottet bifaller därför yrkandet 4 i motionen 1621 och hemställer att riksdagen ger regeringen tillkänna vad som anförts i motionen beträffande stöd till folkrörelserna för internationell verksamhet.

dels att utskottets hemställer i momentet 2 (s. 7) bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1621, yrkandet 4, som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande stöd till folkrörelserna för internationell verksamhet.

Särskilda yttranden

Gertrud Sigurdsen, Sture Palm, Mats Hellström, Sture Ericson, Jan Bergqvist, Carl Lidbom och Axel Andersson (alla s) har avgivit följande två särskilda yttranden:

1. Stipendiater till Manchesterskolan

Som framhålls i motion 808 är möjligheterna till stipendier för studier i utlandet för personer utan akademiska meriter ytterst blygsamma. Den brittisk-nordiska folkhögskolan i Manchester har sedan 1950 erbjudit främst fackligt aktiva ungdomar möjligheter att under 12 veckor öka sina kunskaper i engelska språket och om engelskt samhällsliv. Antalet svenska deltagare har på senare år sjunkit därför att stipendier inte kunnat erbjudas. Om antalet deltagare i kurserna inte kan hållas uppe finns det risk för att denna verksamhet, som startats av de nordiska ABF-organisationerna och deras

engelska motsvarighet, måste läggas ned. Regeringen har avvisat Svenska institutets anslagsframställning om ökning med 60 000 kr. av stipendiesumman för Manchesterskolan. Det är vår förhoppning att Svenska institutet för nästa budgetår söker en positiv lösning inom ramen för givna anslag och att det i framtiden skall ske en ökning av anslagen till stipendier för Manchesterskolan.

2. Svenskundervisningen vid Harvard

Vi anser att riksdagen skall uttala att Svenska institutet bör verka för att svenskundervisningen vid Harvard kan fortsätta även i framtiden. Som framgår av utskottets skrivning är institutet berett att ge utökat verksamhetsstöd åt undervisningen i svenska vid Harvard om universitetets ledning begär det. Det är vår förhoppning att denna positiva inställning skall kunna bidra till att undervisningen kan fortsätta.

Svenskundervisningen vid Harvard gäller mer än språkundervisningen som sådan. Från svensk synpunkt är språkundervisningen bara första ledet för att etablera betydelsefulla kontaktytor. Nästa steg är studier i svenska samhällsförhållanden (area studies). Det tredje steget är att nå ledande akademiker utan speciellt Sverigeintresse, men tongivande inom sina områden.

Det tredje steget är svårast, men just där har Harvard och de fem andra viktiga universiteten i Bostonområdet en stor potential. En skandinavisk institution vid Harvard kan tjäna som replipunkt för att nå ut till viktiga målgrupper. Till en sådan institution kan man sända informationsmaterial, gästföreläsare, utställningar etc.

Det har vid föredragningar inför utskottet framkommit att en tänkbar möjlighet för att kanske så småningom återupprätta Scandinavian Department vid Harvard vore ett samnordiskt initiativ. I Nordiska rådets utredning Norden i världen (NUA 1979:11) framhålls bl. a. följande av intresse i detta sammanhang:

Den "allmänskulturella" verksamheten spelar en särskild roll på orter som ligger utanför huvudstadsområdena och ambassadernas räckvidd. Detta förhållande bör särskilt beaktas när man överväger insatser för att stärka utbyggda nordiska institutioner vid centrala universitet mot stöd till små nordiska institutioner eller enstaka lektorat vid mindre och decentraliserade högskolor.

En av utredningens allmänna slutsatser är att gemensamma nordiska insatser i synnerhet bör inriktas på stöd till undervisningen i litteratur och realia (historia, geografi, samhällskunskap, kultur). I ett sådant samarbete kan även Finland delta. Det skulle också stödja utlandslektorerna och de infödda universitetslärarnas mer informella informationsverksamhet när det gäller de nordiska länderna. Eftersom Skandinavien eller Norden (inkl. Finland och Island) i många länder är mer naturliga begrepp än Sverige, Finland osv., är det också naturligt att man behandlar litteratur och realia i ett nordiskt i stället för i ett nationellt perspektiv. En sådan strävan motiveras

ytterligare av att de nordiska länderna internationellt, t. ex. i UNESCO-sammanhang, ofta markerar en gemensam profil.

Vi anser att överväganden som dessa talar för speciella nordiska insatser vid Harvard. Enligt vår mening bör Svenska institutet utöver erbjudandet om ökat verksamhetsstöd vid Harvard undersöka möjligheterna till samnordiska insatser.

